

UNIVERSUL

Literar

Director: STELIAN POPESCU.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA

11, STRADA BREZOIANU 11

REVISTA
SAPTAMANALAPREȚUL 50 BANI
Abonament 26 Lei pe an

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SUMAR:

- G. Diamandi . . . *Răzbunarea anticarului*
 V. Demetrius . . . *Cei trei teciari de împărat*
 Al. Macedonski *Baba cleoană*
 Ion I. Greulescu . . . *Primăvara vecinică*
 Popic *Oradea Mare-București*
 C. Răuleț *Bețivul*
 Petre I. Ghiață *Gânduri*
 S. Hortopan. *Din noaptea veacului de sânge*
 Aura Ionescu-Diamandy . . *Prietenului meu*
 Ad. G. Hatman *La săntână*
 V. Çarmen *La schit*
 Petre Gădei . . *Gloria și pofta de mâncare*

Rugăm pe abonați și cetitorii noștri să binevolască a lua act de următoarele dispozițiuni :

1. Abonamentul să ne fie expediat cu 10—15 zile înainte de data expirării, lipindu-se neapărat banda cu care primesc ziarul.

2. Cupoanele de mandate să aibă menționat scopul pentru care ni se trimit bani.

3. Orice reclamațiune și schimbare de adresă să fie însoțită de banda cu care se primește ziarul.

4. Adresele să fie cât se poate de clare.

5. Abonamentele la publicațiunile : „Universul Literar“ și „Ziarul Călătorilor“ costă 26 lei anual fiecare, iar „Veselia“ 40 lei anual, și nu se fac decât pe un an.

6. Orice neconformare de la aceste dispozițiuni va fi spre nemulțumirea d-lor abonați și cetitori.

UNIVERSUL LITERAR

CEI TREI FECIORI DE IMPARAT

V. DEMETRIUS

*Îa-mi ascultați povestea! A fost odată 'n lume
Un împărat puternic, viclean și înțelept;
Știa îndemânarea, priceperea, s'o îndrume,
Și-apucăturii rele voinic să 'i țină piept.*

*Dar cumpăna lui dreaptă nu l-a ferit de vreme
Și 'mbătrânit-a Craiul sub treceri de cocori;
De trei dureri în suflet se asculta cum geme,
Căci norocit fusese să aibă trei feciori.*

*Iar fiii lui, în vârstă și ei ca să domnească,
Erau frumoși și teferi și'n fața lor vioi;
În stare să sfârșească și volnici să încapă
Or care-alcătuire adusă de nevoi;*

*Dar nu'i dădea nici unul deplină chezușie,
Că va putea să 'mpartă dreptățile sub steag!
Căci el, în fie-care privind cu străjnicie,
Descoperise lipsuri, văzuse un beteag!*

*Cel mare, prea de grabă privea în cula vremii;
În calea lui miniștrii cătau să n'aibă rost;
Pierduse și trufia, folositoare stemei,
În cărți și'n largul firii găsindu-și adăpost*

*Al doilea fiu, puternic de neîntors din cale,
Neferpind ca drumul, s'ar fi zdrobit și el
Și toată 'mpărăția! Așa gândea cu jale
Bătrânul ce fusese ca vârga de oțel.*

*Cuvântu 'i prea statornic, de i-ar fi fost povară:
Ar fi purtat-o singur, prin sânge, prin noroi,
Și tot mai dărz făcându-și din glasul lui famfară!
...Un domn e bun când știe, la timp, să dea 'napoi!*

*Al treilea fiu, urechia părea că și-o aține
S'auă plânsul lumii și să-l adune 'n piept;
Culegător de lacrimi, dar neputând în bine
Să schimbe multul plânsset care'l ținea deștept.*

*Și iată că 'mpăratul aude că într'un munte,
Trădește — un vraci, ce știe al zodiac tipic;
Că el cunoaște omul și 'n tainele'i mărunte,
Iar firea omenească o 'ndreaptă ca pe-un spic.*

*De grabă 'și cheamă fiul cel mare și'l trimete,
S'a dus. Și către-o culme, vestitul vrăitor*

*I s'a ivit înainte: — Te așteptam, băete,
Și pregătit ți-e leacul, îmbrățesc fecior.*

*De sorbi din băutura de mine descântată,
Pătrunderea 'ți prea multă, să știi, se va loci!
Nu 'ți vei găsi durerea de cugetări bogată,
Nu te'i închide în tine, — dar fericit vei fi!*

*Și n'a primit feciorul de împărat. Cu iale,
A înțeles că bunul pe care l-a visat
Și el, e pentru alții! Și s'a întors agale,
Privind cu mulțumire în sufletu'i curat.*

*Și l-a trimes pe-al doilea din fii lui, bătrânul...
A fost și-acest pe-o culme întâmpinat de vraci.
„Un leac să-ți dau, de aceea mă le-a trimes
Jstăpânul,
„Primeștii sau nu, băete ascultă-mă și taci:*

*De vrei să ți se 'ndoac după întâmplări voințe
Să 'ți piară bucuria curajului ne'nfrânt,
Să nu mai crezi că n'are o noimă umilința,
Ia leacul, fericirea te-așteaptă pe pământ“.*

*Dar tânărul se'nloarse, nici vrând să cumpănească,
Făcând cu graba'i mare din munte un colnic;
Iar tată-său privindul, chemat-a să-l pornească
Infrânt de desnădejde, pe fiul cel mai mic.*

*Și-a fost oprit flăcăul de către vraci pe-o stâncă
— Ai fost trimes la mine, așează-te s'ascultți:
Tu slmți o mângâere, ca într'o apă adâncă
Să te afunzi în lacrimi, cu toți cei mici și mulți!*

*Tu n'ai stărpi hoția și-ar crește remușcarea...
În inima 'ți răsună și bucurii și plângeri;
Un cerșetor, o moarte, ți-ar intrista serbarea
De domn! și nu e bine sub purpură să sângerii!*

*Ia leacul meu. Într'ânsul i-o fire potrivită;
Scăpa-vei de prisosul simțirilor de eri.
Dar tânărul nu poate nici el cădea 'n ispită,
Și inima 'și păstrează aceluiași dureri.*

*Bătrân era 'mpăratul, — dar a 'nțeles că nu e
Un om, ca să primească să schimbi ceva din el;
Ci propria lui fire răvnește să și-o sue,
Așa cum e, nu alta, spre-al fericirii țel!*

V. Demetrius.

BABA CLEOANȚA

de ALEX MACEDONSKI

Al de-a pomenit'o n'a uitat'o, iar al de-a auzit numai vorbindu-se de ea, își scui-pă de mai multe ori în sân, pe loc ce i se spune de odrasla lui Aghiută.

Dar spaimă cea mare e a celor care locuiesc iarna la țară, avându-și casa pe lângă una din acele păduri în care, «*Miază-Noapte*»¹⁾ se pitește ca o *moghindeață*²⁾, ori, când e să dea năvală prin câte-o curte de creștin, se umflă ca o *goșgocă*³⁾ clăie de fân.

Oamenii de pe-acolo, de-aia nici nu ies noaptea fie măcar în privdoarele caselor că,—haidi!—se pomenesc, cât s'ar freca la ochi, cu ea în cărcă, mai ales că alde Baba Cleoanța, o pustie de vrăjitoare a satului din marginea codrului, a pus'o la mână, și o trimite să umble, și pe unde vrea, și pe unde nu vrea, cu toate că, ziua o ține închisă într'un *năpârstoc*⁴⁾, nedându-i drumul de cât noaptea, când o asmute să se repeadă aci asupra unuia, aci asupra altuia, purtată tvîrna într'un cauc de ciuturi, ce-o ia prin văzduh, dus de patru fusuri ce se învârtesc și ce se răsucesc ca niște alte alea.

1) Numele unei spăimâi țărănești.

2) Afară din cale de mare.

3) Termen oltenesc popular exprimând o „micime rotundă“ „ceva la o mince“.

Câte-o dată bătând din piuă, și cutreierând, cu o falcă în cer și cu alta în pământ, ale câmpuri și ale văi, se alegea praful și paraginea de casele pe lângă care trecea, și băgă *strechia*⁵⁾ în cirezile ce'i ieșeau în cale,

Așa dar, baba—Cleoanța, cum o botezaseră toate fețele și toate mătușele din sat, și cum îi zicea până și *gaga*⁶⁾ Sanda, era așa de vestită în cât i se du sese *pomina*⁷⁾ în mai toate satele dinprejur și înbelșugarea se așezase în vatra căscioarei ei dela capul podului mai la vale, și dincolo de cruci, sub un povârniș de deal ce doar să dai cu zburătura și-l ajungi.

Și vezi că, nu știa nimeni pe meșterul care i-o zidise că, într'o dimineață, ai care trecuseră pe sub coastă, zăriseră acolo căscioara ieșită ca din pământ, și ca și cum ar fi fost pe locul ei de când lumea, iar pe baba, o văzuseră, așezată grecește pe o laviță din tindă, și sfărăindu-și fusul de ziceai: ce e asta?

Și să nu vă fie cu supărare asupra-mi, boieri dumneavoastră, că eu nu vă spun *moși-pe-groși*, ci numai lucruri pe care le-am auzit de la oameni ce trebuiesc crezuți fiind-că trăiseră în vremea stelei cu nouă-cozi și a zăpezii roșii,

și ce, de n'ar fi fost, fi-reste că nici nu s'ar povesti, mare.

Să băgați, prin urmare, bine de seamă, cei din ziua de astăzi, că ori cât ați fi de cărturari și de *mehenghi*⁸⁾ n'ați scăpa de ea cu unacu-două de cum ați supăra-o, căci — s'o știți mai nainte, — ea n'a murit, ci trăiește tot în casa ei de sub povârnișul dealului, din satul al cărui nume s'a pierdut, și — baba dracului cum e, fiindcă a dat mâna cu «*al-din-baltă*»⁹⁾ (Ptiu! ucigă'l toaca)—v'ar aduce la ea călări pe câte-o prăjină, sau pe câte o trestie, de-a lungă, cum l'a adus și pe Niță-al-Stanchei (al pe care'l luase la melentie¹⁰⁾), la Trana-a-Păunei..

Iar cum v'ar aduce, v'ar da să beți apă ne'ncepută fără să știți, și ați vedea-o zână de frumoasă, ori cât ar rade satul și orașul, dacă nu v'ar arunca cumvâ pe *Miază-Noapte* în cărcă...

Și vă povestii dumneavoastră așa, și încălecai pe-cșea.

Alex. Macedonski

4) Degetar.

5) Un fel de nebunie ce cuprinde uneori animalele. Pozitiv că „*strechia*“ vine de la italianescul „*strelchia*“ = „*strigoi*“ „*stafie*“.

6) Tața, termen popular oltenesc.

7) De la a pomeni = renumele, vestea.

8) Dibaci, șireți.

9) Naiba, deci tot dracu.

10) Militie.

LUNTREA VISELOR.

de ION I. GRECULESCU.

Primăvara vecinică

În insula aceea fermecată unde creșteau tot felul de flori îmbătătoare, era un castel frumos ca o vedenie din basme, bătut de vapurile unei mări întruna frământate. Stâncile de albastru pe cari fusese ridicată urjașă clădire, se înălțau cu îndrăzneală cutezătoare de asupra nemărginirei plină de mișcare a apei, iar parcul învăluit în lumina unui vis feeric, părea văzut din depărtare, două brațe enorme de flori, cari îmbrățișând cu patimă castelul, au incrementat așa pe vecinicie...

Coelanzii grăbiți atingeau în ștor periele de o clipă ale valurilor, și ai fi zis că în graba asta ei duc pe aripile lor imaculate, cel din urmă dor al unui biet vâslăș căzut pradă talazurilor...

Și trăia acolo, în mijlocul acelei comori bogate ca inchișorul, o domniță neasemuit de frumoasă, despre care pribegii depărtărilor spuneau că intratât de mult ispitise prin farmecul ei, tot ceea ce cânta spre dânsa, — valurile mării, razele lunii, suflul zefirului. — În cât firea întreagă se făcea din zi în zi mai plină de frumusețe...

În totdeauna înveșmentată în văluri de mătase albă, ai fi crezut văzând-o culcată pe nisipul scăunetelor al plajei din fața parcului, că s'a născut pentru a doua oară Venus din spuma curată a mării, însă mai superbă, mai fermecătoare, mai ispititoare ca întâi...

Seara, în liniștea ce se lăsa peste sbuciumarea zadarnică a apei, se lăsa pe negândite stăpâna nopților senine. De un roșu sălbatec la început, ca roșul unui gigantice ochi în flacări, ea își trimitea privirea către celălalt tărâm al mării, unde murea începutul cu începutul Dumnezeului zilelor și al florilor.

Și așa-făț în față, soarele și luna, oglindindu-se în pacea de cristal a nesfârșitului, păreau a fi surori care și încrușeau fluidul lor înăngerat peste cuprinsul lumii, ca al însăiei fermecate.

Iar vâslășii nopților curate, purtați de păuzele ușoare ale luntrelor, cântau un cântec atât de duos și rupt din suflet, încât, sub suflul de iubire ce se revărsa asupra-i, — Domnița prinsă de înflorare, închidea ochii ei mai adânci ca lacurile fâurite în gurile vulcanilor, pentru a ascunde și păstra în necuprinsul lor toată fericea aceor clipe ce trebuiau să moară...

Iarnă fără de sfârșit

Dela tărâmul depărtat al unui ținut plin de tristețe și zăpadă, unde firea n'a cunoscut nici odată adieri calde și cer senin, s'a desprins ușoară ca lebăda, o luntre învăluită în lumina speranței. Și luntrea aceea sprintenă și cutezătoare luncând ca un vis peste creștele nebunațelor unde, purta peste largul plin de întuneric, de ceață și de ispite rău-făcătoare, dorul de lumină al unui poet, născut între majurile străambe și stâncoase ale aceluia ținut bătut veșnic de vânturile aspre ale iernii...

„Departă — își spunea sub farmecul necunoscutului visătorului, departe de tot, dincolo de acest abis clocotitor, e insula fermecată unde cresc naramzi și ficose portocăii și palmieri, flori îmbătătoare și suflăte înflăcărate de iubire...”

Acolo este primăvara căldă a nădejdiilor împlinite și a revărsărilor de zori mai limpezi ca reflexul nestimatețelor din părul reginelor de altă dată... Acolo este Domnița din vis, cu ochii ei plini de enigme fără înțeles, pentru cari vâslășii își spuiberă viața în furia valurilor...

Acolo este pământul făgăduinței al celor împliniți în jertfă, în suferință, în bjeștemi...”

Astfel s'a desprins dela tărâmul depărtat al ținutului plin de tristețe și zăpadă, ușoară ca o lebădă, luntrea purtătoare de vise...

Ispita învinsă

Au început să scânteieze stelele atât de strălucitoare printru norii subțiri și ușori ca niște brațe de fum, și s'a ivit de după o uriașă stâncă mișcătoare, atât de întregă și de albă luna — floare de lămpă înălțată din fundul apelor, — încât visătorul din luntre, sub puterea acestor desmierdări necunoscute, se desprinde de o dată de lutul său sortit frământărilor, se ridică sus, sus de tot, se lărgește în văzduhul luminos al nemurirei, pîmbă brațele sala uriașă ca niște nouri fantastici, printru astrele tremurătoare ale cerului, le adună pe toate ca pe un punn de pietre prețioase și preface totă bogăția lui Dumnezeu într'un pustiu imens, stăpănit de groază și de întuneric... Apoi, — stea lângă stea, lumină din lumină, strălucire nesfârșită din patimă creatoare, fugere înfrânte încremenesc pe boltă albind feeric depărtările. Și poetul serie cu litere de astre în mijlocul neantului albastru toată înflorarea gândurilor sale

„Te iubesc!”

Atunci, chemate parcă la viață de acest glas al firei, mai tare ca nemărginirea, sirenele încep să cânte imnuri patimășe, iar marea să se miște ușor, ușor, ca deșteptată din somn de acele divne accente de armonie...

Și sunt frumoase Sirenele cu ochii lor albaștrii, mai luminoși ca sunetul coardei de harpă, — iar părul lung și auru, înconjură ca un șarpe blând, sânurile acelea de afrodițe, ne lăsând să se vadă decât arare ori, florile de foc care ard privirea și suflul îndrăgostitilor de larguri...

Iar luntrea viselor, în lunecarea ei ușoară de alungul firelor de lumină, nimicind nepăsătoare veteșile de o clipă ale valurilor, își încearcă tot mai greu tăria în hotărâtă împotriva brațelor superbe ale Sirenelor și ispititoarelor buzi de coralum.

Infrânt în luptă

Dar întineric greu și fără îndurare se desface în tot văzduhul, până acolo unde se topesc una în alta, cer și mare, frământare și liniște, tărie și tărie...

Și blândă, albă și senină, ca un erin învins de suflul zărilor, luna zoboară în cripta ei adâncă, săpată în culmea unei stânci singuratece și uriașe.

Iar jos, în negru fără de hotar al nopții, talazele pornesc tu multucase spre țărături nevăzute, se sbat și se lovesc cu îndârjire, se prefac în munți îngrozitori, se

ridică tot mai sus... și se fărâmă cu gemete de sălbatecă durere.

Ca lame de pumnate fioroase, selipesc fulgerile cerului... Guri enorme se deschid între crestele munților năvălițori, guri cari sfășă corăbii, guri cari mugesc fără încetare, guri cari spulberă nădejdiile.

Cele dinți albiri ale revărsărilor implinesc și ele tăria valurilor.

Mai întărită, mai fără îndurare, mai fără hotar se face marea, care și trimite până la capul lumii, mâna ei nesocotită.

Numai insula fermecată a

Domniței din Vis trăește, întreagă și liniștită, în mijlocul acestei lumi de oarbă frământare și de zadarnică luptă.

Numai acolo mai plouă stropi de soare pe stâncile încăluite în verdeje de mătase al plantelor de tot felul, și numai acolo mai tremură sub lumina sa păuntrică, izvorul nedejdiilor nestinse.

Ca un steag al celor jertfiți fără răspiață, luntrea viselor se arată în zare, istovită și însângerată, — sârmană luntre sortită morții, fără de cruțare...

Și lumina dimineții se face tot mai albă!

Ion I. Greuceșcu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ORADEA-MARE BUCUREȘTI

de POPIC

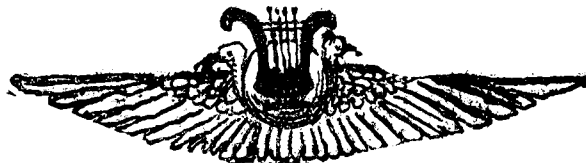
*Aleagă printre arături, ae pare
Un punct gigant privit din față
Iar din profil,
Ceva grozav, — o arătare
Cutezătoare ce te'nghiață
Un crocodil!*

*Nu'l văd căci sunt închis 'nduntru
Ca 'ntr'un stomac un parazit
Dar știu că'n drum,
E 'ngrozilor bătu-l'ar sfântul!
Intrece chiar când e pripit
Un g'ont dum-dum!*

*Sarmane vagabond—vehicul
Condus de-un simplu mașinist,
Răspunde-mi bine,
Dacă nu simți cât de ridicul
Cât de nemernic, cât de trist,
Al tău destin e?*

*Dar tu ești eu, căci tot ca tine
Purtat de altul, mă frământ,
Și câmpii-i bat.
Un mașinist de gât mă fine
(Nu știu de'i drac sau de e s'ăta)
Și greu mă sbat.*

Popic

G A N D U R I

de PETRE-I-GHIATĂ

Desiră-mi basmul, așa, fără
capăt, mereu lin, în șoaptă, ca
un cântec de vrajă.

Din farmecul ochilor tăi,
desprind împletirea visurilor
ale toate.

Desiră-mi basmul, mereu,
mereu.

„Si s'a 'ntâlnit femeea,
alergând după ființa iubită, cu
un mărăcin; l'a întrebat de
șile calea celor duși în lumea
vesnic fără cuvânt.

Lar mărăcinele ascuțit: o
știu, și bine te voi îndrepta;
din sânul tău însă să-mi faci
lăcaș de rodire și flori să-mi
crească din uscăciunea mea.

Și tare-l strănse la sânu-i
femeea; îaișul mărăcinului pă-

trunse adânc: picături roșii,
multe, tot mai multe porniră
s'alunece din pieptul cel alb al
femeii.

Durere nespūsă, durere încă-
tusată: nici o lacrimă nu se
desprînse din negrul ochilor
ei; pleoapele tot mai grele
cad zăbranic, și 'năbușă vâ-
paja ce arde 'năuntru.

Și mărăcinul prinse a înflori:
cu roșii flori împodobi sche-
letul.

Femeea păsește mereu în-
ainte pe calea cea nesfârșită a
noii lumi, și doborâtă de obo-
seală ajunge în pragul năzuin-
telor sale.

„ O grădină, molatec îneli-
nându-se la sărutarea furisă

a vântului; prin miile de flori
zărește femeea ființa-i iubită.

Și vru s'o smulgă: o mână
i-o prinse pe-a ei, și într'o
clopă un glas nevăzut îi trece
înainte tot lungul șir de zile
închinat suferinței, în lumea
din care plecase.

Și nu se îndură să-i turbure
liniștea din grădina țesută cu
flori; zdrobită pornește pe lun-
gul d'um înapoi: „

Desiră-mi basmul înainte,
așa, încet, fără capăt, în șoap-
tă, mereu lin, ca un cântec de
vraja!

A fost odată!

Petre-i Ghiată

1929.

Din noaptea veacului de sânge...

de S. HORTOPAN

Cațapeteasma omenirii s'a clătinat de-un suflu greu
Ș'un om cu arma' infernală, în numele lui Dumnezeu
Răstoarnă regi într'o clipită, biserici le prefacă în scrum
De-ai crede că'i sfârșitul lumii, sfârșitul veacului d'acum...

În huet surd recad popoare, îndemnuri se aud în aer
Și jertfa sângelui se 'nalță mai sus.. în tunete și vaer.
Priviți! Pe 'ntinderi de câmpii ce'n ochii noștri se desfac
Mormane de oștiri semețe oștiri ce'n somnul morții zac!

Ei zac... c'asa voit-a cerul ș'asa voit-a împăratul
Să fie 'ndestulată brazda când mâine va începe — aratul
Va fi așa destulă pâine și gloria va fi a lor
Al lor va fi întreg pământul precum o turmă ș'un păstor!

Tu, țara mea, sărmană țară, pământ cu sânge plămădit
Prădată-ai fost ș'ai fost călcată din nou și iar ai suferit.
Sus fruntea! Infruntând furtuna copii tăi nu vor mai plânge...
Se naste ziua libertății din noaptea veacului de sânge!

S. Hortopan.

BETIVUL

de C. RĂULEA,

A colindat lumea întreagă în aceeaș stare ca și acasă : beat. N'a prea băgat bine de seamă pe unde trece, de aceea de câte ori e cu chef își închipue că ar fi în călătorie. În discursurile pe care le ține atunci se amestecă stații de drum de fier, sălbătăciuni de prin grădinele zoologice, cascade, hanuri, bacșisuri, calități de vinuri rare...

Betivul a fost un om fericit: păcălind și viața și moartea — pentru că a știut să se ferească de amândouă — a descoperit o atmosferă intermediară, pe care o sorbia cu lăcomie. A venit răsboiul și viața, în înțelegere cu moartea, au înhățat pe betiv și au început să și-l arunce una altea — până

s'au săturat. În cele din urmă, viața al cărei egoism, deși vremelnic, este mult mai mare, l'a păstrat pentru sine ca să-l surchidească ea cum știe. Și, pentru întâia oară, către patruzeci de ani, s'a trezit din vis betivul. Vlăguit, fără un picior — și fără un pic de vin! În sufletul lui se desfășurase, zguduitoare, o tragedie nouă, pe care n'o înțelegea nimeni.

El se topia după mesele urmele ale berăriei, după bruma de pe pahare, după spuma halbelor pe care n'o putuse suferi înainte; el muria de dorul fumului cafelei, de dorul revistelor cu ilustrații, de dorul flecărilor nesfârșite și lenese.

Betivul se stingea văzând cu ochii și suferia nu pentru că moare, ci fiindcă muria departe de cârciumă, — ca un îndrăgostit fără noroc, ce ar fi pierdut nădejdea de a-și mai revedea iubita.

April năvălise voios, fără să se uite la betivul ce își dădea sfârșitul în cătunul sărac aruncat pe colina unui deal. Betivul însă a surprins pe April căci dându-și sufletul cu ochii la dealurile înverzite, a murmurat cu graiul stins:

— „Păcat că mă duc tocmai acum, când pământul s'a îmbrăcat în *postav de bileard!*”

Cluj

C. Răulet.

La Fântână

Printre ramuri caldul soare
Cerne raze de lumină,
Fire albe, lucitoare
Ce de iarbă se anină.

Și pe lespezi, la fântână
Verde-i mușchiul prins în
pături,

Umbre și lumini se'ngână
Alungându-se în lături.

Crengile se scutur ude
Și în liniștea sihastă
Lucitorul strop se-aude
Picurând în unda-albastră.

O copilă se-oglindește
In senina față-a apei
Și'n oglinda ei zărește
Un flăcău ce stă aproape-l.

EL, pe gâtul de zăpadă
S'o sărute se repede...
EA deși putu să-l vadă
Se preface că nu-l vede.

I A SCHIT

Și gârbov și-ajuns de păcate
Moșneagul își numără ani...
Bat ramuri în ramuri plecate,
Și'n floare-s castanii.

Acolo să mergem... ș-om plânge
Inloc să ne spunem cuvinte,
Vom soarbe din buze-ne sânge,
Mereu mai fierbinte.

In grinda mâncată de vremuri,
Cresta-vom și noi două nume...
In tremur de brațe să tremuri,
Uitată de lume.

V. Carmes

Vestim pe cititorii noștri că nu-mai până Joi 10 Iunie c., se mai primesc deslegările jocurilor seriei a X-a.

MARII DISPARUȚI

G. DIAMANDI

În timpul războiului, s'a stins prea de timpuriu marea noastră autor dramatică G. Diamandi. A fost un desăvârșit om de teatru, directoratul său la Teatrul Național s'a relevat printr'o rodnică și de neuitat activitate. A scris pentru teatrul Românesc cele mai bune drame moderne și cele mai puternice din tânăra noastră literatură dramatică, «Bestia», «Doloroza» și în urmă «Chemarea codrului» cari sunt perlele operei sale vaste.

Prozator distins, cu un dialog viu și colorat, cu imagini fericite într'un stil curgător și ales, bucățile sale de proză vor rămâne în literatura noastră. Impresiile sale de călătorie, sunt — în această direcție — cele mai atrăgătoare din câte s'au scris până azi la noi — Analizați bucata *Răzbunarea anticarului* și vă veți da seama de comoara stilului său și de frumusețea limbei neaoș românească:

IMPRESII DE CALATORIE

RĂZBUNAREA ANTICARULUI

Cu toată căldura mă târâi prin bazarul Smyrnei, puțin în căutarea unui „chilipir“, mai mult de pofta unei întâmplări neprevăzute, care de altfel se realizează cu atât mai puțin cu cât o aștept.

Un coif de plută îmi da un aer colonial protegînd ochii și fata de lumina orbitoare, și de arșita supărăcioasă a soarelui asiatic.

Ei! Mussié, una antica bona!

Herr professor, venez, venez.

Și astfel în toate limbele eram imbiat să vin să intru, să privesc, să pipăi, așa de geaba, fără plată „pour voir“, mai că să și cumpăr fără plată.

Atât cutreerasem bazarurile în cât aveam experiența acestor ispititori.

Îmi făcusem în gând un tratat de călăuză al vizitatorului de bazar.

Cunoșteam pe negustorul turc, pe cel grec, care face

cât zece turci, pe cel evreu care face cât trei greci și pe cel armean care dovedeste doi sprezece evrei. De ce doi sprezece și nu treisprezece sau unsprezece? Habar n'am. Lelălăcîndu mi să-mi bat capul îndeajung cu ce nu sunt în stare să pricep mi-am purtat rîndurile spre alte probleme.

Pe fiecare negutător îl cântăream după expresia ochilor, după calmul aparent și glasul nenăsător cu care îmi oferea marfa ca un hatâr făcut mie în special și numai mie.

— Două sute de lei pe Tanagra asta falsă?

— Nu e falsă, e adevărată. Dar poate Domnul nu se pricepe. Scuzati Am și false. Poftim Cincizeci de franci. Sunt cinstit.

Și negutătorul, ceremonios și cinstit arată o statueta minunată și falsă, aidoma ca cea dintâi.

Începeam demonstrarea falsului.

As! de unde! De ce aveam

dreptate, de ce negutătorul se încapătâna în minciună. Când în sfârșit îi dovedeam cu cutitașul lutul proaspăt al figurinei și îi vorbeam de atelierul unui faimos falsificator de la Athena, cinstitul rămânea trimiț și binevoia într'un târziu să mărturisească un biet:

— Poate!

Apoi venea rîndul unei limonade care ca o libatie ne împăca (totdeauna în dauna mea).

Astfel ei tot oferind limonade sau cafele iar eu plătin-du-le ajusesem să capăt un adevărat instinct.

Se întâmpla, cu Turcii mai ales, să nu dea drumul unui zologan din pretul cerut.

— Dacă-ți place. Dă tu ești silit să cumperi, nici eu să vînd. Ai fost păcălit de hoți și de măgari și acum te feresti și de anticarii cinstiți. Poftim, privește. Caută. Eu nu sunt silit să vînd. Și cu cât grăia astfel, cu atât mă convingeam că eu mîncasem de

două zile. Dar dramatica existentă a asiaticilor de veacuri le-a hărăzit două daruri scumpe, mijloace de mântuire a acestei omenimi vesnic amenințată sau amenințatoare: și retenția și sfiala, armele celor slabi bărbați, popoare sau femei.

Și așa treceam din cutiută în cutiută adâncind vechiturile, pipând mătasa hamelor femești, pretext pentru o călătorie fără teamă a unei închisuri însoțite de visiunile vre murilor trecute.

Rar de tot când un obiect mă pironea prin nsări a lui frumoasă.

Atunci însema că închipuirea fiind obosită de goana de odinioară fără local simțului critic. Acest simț critic e desigur bun ca e doctoric. Dar are un mare casut. Nu e bun la orice. Cine ar ndrăzni să facă critică înarmat cu simțul critic? Putine femei și mai puțini bărbați ar esi învingători din așa încreșcare. Aveam pe vremuri un prieten. De altfel m-l puteam suferi. Îi ziceam prieten fiindcă îl vedeam din an în Paste și atunci chiar cu o mulțumire plină de moderatie.

Acest odios personaj avea mania să caute cusururi. Și le găsea. Suferea de ficat și era fieros. Pe neașteptate dă Domnul și se ndrăgostește de o fetișcană.

— Are cea mai frumoasă piele din câte am văzut, zicea ficatul bolnăvicios.

Într-o zi îl puse dracul să privească pielea minunată cu o lupă puternică. Puful „dulce ca al piersecii” părea țepi de atici, iar porii „pielei mătăsoase” cusăturile unui carâmb de iuft.

Să nu privim totul cu lupa simțului critic fiindcă nu numai nevestele ci și iubitele noastre ar avea gresuri dislocute, fără să mai vorbească de noi însine, mai ales de prietenii și chiar de confrății noștri.

Omni demn de acest nume dator să se simtă atât de

trecător pe astă lume, în cât se cuvine să aibă mare îndurare pentru toți și să păstreze o însemnată cătine pentru ei însuși.

Iată de ce sfătuesc pe cetitori ca la drum să nu iee provizii de spirit analitic ci de simț sintetic. Să lăsăm analiza pe scama oamenilor de mare merit. Să binecuvântăm albinele cari cu risicul vieții lor sterpelesc polenul florilor. Iar noi cei mai puțin înzestrați de Allah să ne mulțumim gustând din mierea dumnezească, mireasma muncii altora. Să fim modesti.

Dar erte-mă Allah, fac filosofie orientală. Așa dar la drum, să căpătăm impresii și să suferim păcăleli. O călătorie fără pățanii și fără aventuri neprevăzute e o pacoste.

La drum, în afară de strictul necesar care e viața și poate felul, încolo nu e interesant decât neașteptatul.

Astfel puseseam simțului critic o camisolă de forță. N'avea drept să se itească decât în timpul odihnirii închipurei și când făceau cumpărături.

Hănuind prin bazaruri cu ochii desfătați de culori bogate de forme amintind până și copilăria omenirii și a artei, trecui printre plăpumari cari, ca toți răsăritenii stăteau ceașuri lungi cu picioarele încrucișate sub ei. Dăduri de vânzătorii de amulete de deochi pentru catări, cai, cămile și copilasi de tătă și mă pomenii la un colț, în fata unui galantar.

Priveam amestecul de lămpi grecești, arabescurile unor arme adevărate dela Solingen, când un Turc trecu pe lângă mine și mă ghinti ușor, sorbind:

— Un volor!

Această acuzaare mă hotărî să intru în spelunca houlii.

Ca u npaianjen viclean, volor-n!" stătea pitulat în un colț de umbră de unde priveghea tot ce se petrecea n hudită și mai ales tot ce s'ar fi putut înfămnia în galantar.

Paianjenul se sculă, se întinse și tocmai într'un târziu mi se înfățișară doi metri de carne și oase omienesti. Era urias.

— Venez, penez, Musu Comandanté. Zé presenté: Dimitriou. Și miș întinse o carte de vizită unsuroasă. Acest Dimitriou își dădea mare osteneală să pară cu desăvârșire nevinovat.

Înțelesei că lupta va fi crâncenă.

Anticarul sta cu ochii piecaili sau ridicați în tavan, părând absolut nepăsător la tot ce spunea și auzea. Un om perfect dezinteresat, asupra căruia înfăția fatalitatea Atrizilor.

Eram ipnotizat de brațele lungi ale individului, tentacule uriașe, sfârșite priu labe grase, moi, dar bune de găuit.

— Alege! oftă paianjenul.

Începui desfătătoarea cotrobăială.

Iată o pană de sabie a vreunui jandarm turc.

— O! Ce-i asta, Kirie?

— Pfi! Nu știu. Un învățat german mi-a spus că era o frântură din pumnalul lui Agamemnon. Dar de și e un profesor celebru s'ar putea înșela, nu știu.

Nu cunosc mai mare mulțumire decât să fiu luat drept idiot. Mă minunai.

Pun mâna pe o lampă de bronz cu care și azi băeșii asiatici scormonesc mînele.

— Lampader de Bizant.

Și astfel fiecare obiect la care avea un nume, o dată și o înțelegere hotărâtă și clasată din clipa în care intrase în dughiana lui kir Dimitriou.

Ici colo câte un obiect adăvărat măreaș grămada celor a lese.

De ce cumpărăm falsuri? Înțai, fiindcă nu prea erau de celelalte. Al doilea, un fals, artistic făcut îți dă icona originalului. Noi n'avem în Muzeu decât foarte putine Tanagrale, fie și false. Cu toate acestea elevii dela Conservator multe artiste și ori cine, s'ar

folosi de la priceperea si reproducerea atator atitudinii pline de farmec si de gingasie. Paşa e falsă, dar gestul e adevărat.

Când socotii că nu mai era nimic interesant îl întrebai:

— Căi?

Painjenul luă un carnet din care storcând ceva ai fi scos stropi de untdelemn.

Seria încet, privind obiectele ca un părinte care ar descoperi deabia acum prețul fiului vândut.

Dădea din cap așa de expresiv, încât mai că auzeam:

— Știu că faci de zece ori mai mult. Dar ce vrei!

Luai și eu un carnet și făcui o măimutărie de socoteli și de chibzueli.

Într'un târziu:

— Ei? Kîr Dimitriou? Cât?

Negutătorul oftă, își sterse sudoarea și unsoarea de pe față, apoi dând din umere sopli, căzând pe un scaun:

— Nimic!

— Ce bine îmi pare. Ei, bună ziua, Domnule.

— Stai Domnule Comandante. „Nimic” a fost strigătul inimii. Când ali și câte nopți am cutreerat prinre bandedi, lată. Priviti această statueta. Ira întregă. Ce minunăție! Când am văzut-o întâiu. Eu care furnizez Britisch Museum, Luvrul, Berlinul și Roma. Eu am plâns. Dar cum în această afurisită Turcie nu e voie să exportăm anticități de pret, iată ce. Eu am fost nevoit să fac: i-am tăiat capul: capul o sută franci. I-am tăiat trunchiul o sută franci, bratele și picioarele iar o sută de franci. Total: trei sute franci a la franca.

În adevăr. Miserabilul căsăpărită statueta pentru export. De altfel acest obicei e de regulă la cei mai mulți anticari asiatici.

— Bine, bine. Te întreb. În totu cât? După câteva rectificări a căror mimică însemna ultima concesie. Dimitriou zăse hotărât:

— Patru mii franci și nici un ciuruk mai puțin.

— Bine. Făcui și eu același mimică.

— Domnule, eu dau pe toate astea trei sute cincizeci de franci și nici un metalic mai mult.

Calypso nu putea fi mai amărâtă de plecarea lui Clyse ca Dimitriou de fuga celor patru mii.

— Trei sute cincizeci de franci?

— Da.

— Domnule, dar asta e hătae de joc! Imi lei jumătate de magazie pe nimic?

— Domnule, acesta e prețul meu.

— Dar nu e al meu, Domnule.

— N'are importanță. Sunt patru ore și jumătate. Iți dau cinci minute să te resgândești. Și mă așezi pe o bancă.

Painjenul făcea clăbucii iar labele aveau crispații ciudate.

Trecură astfel cinci minute.

— Domnule Dimitriou te salut. Și începui a coborî, neet ca Harun Al Rasid.

De sus vânzătorul strigă:

— Domnule, o limonadă? O cafe?

— Nu, mulțumesc. Sunt supărat.

— Nu, domnule, nu se poate. Să vorbim ceva. Esti Francez?

— Nu.

— German, American, Rus?

— Nu. Sunt Român.

— O! Român? Ma România e țara bogată, acolo aur mult aur.

— La mine nu.

— Dar ce-ai ales, nu i frumos?

— Ba da.

— Atunci de ce nu plătești?

— N'am parale.

Orecul mă privi cu dispreț și strigă:

— Ma de n'ai parale ce cauti la bazar?

— Călipir.

Tăcere. Apoi omul nechise obiectele și îmi sopți:

— Ascultă, Domnule. Suntem în plină revoluție. Turcii ne-au bătut erii chiar aci în bazar. Acum două zile ai înjunghiat un grec. Eu am poli-le de plății. Să strâng ceva parale și plec la Athena. Ei, cât dai?

— Merg de hatărul d-tale până la patru sute de franci.

— O mie?

— Ioc.

— Mai dai un napoleon. Alfel sunt dezonorat și eu și kîria Electra și fiica mea și baturul meu. Când vor afla ca ar dat atâta bogății pe patru sute de lei mă duc la casa de nebuni.

Zis și făcut.

Când lucrurile venură la vapor, Dimitriou mai ceru douăzeci de lei pentru un secret.

— Dacă vrei să face de sticla antica le cutupori crude de la X. Apoi le îngropi în nasipul mării și după un an, doi, capătă patina vaselor vechi.

La plecare el fiind în barcă, săsi în ziua bună dela mine, îmi ceru un napoleon pentru alt secret.

În schimbul aurului primii o bucată de hârtie scrisă cu creionul:

„Moussié Comandante! Vous grâu volor ma tou, ca ke von acheté falso. très falso. né fét pas cent francs.

Bon Ami, *Dimitriou*”).

Domnule Comandant! Esti un mare tâlhar dar tot ce ai cumpărat e fals, foarte fals, nu face nici o sută de lei.

Bun amic. *Dimitriou*.

GLORIA ȘI POFTA DE MÂNCARE

de PETRU T. GÂDEI.

Ce titlu sugestiv! Căți oare îți dau seama sau ar putea crede cu ușurință că mâncarea e o importanță mai mare de cum își poate închipi cineva asupra *intellectului*? După ce se va fi citit acest mic articol compus din anecdote asupra marilor scriitori ai omenirii, îi vom putea împărți în două categorii: **Scriitori grași și scriitori slabi.** —ceia ce face distribuția operilor lor!

Ni se pare, de sigur, banal și puțin ofensator pentru gloria marilor scriitori acest lucru, totuși din cele ce voi povesti, se va vedea importanța acestui fapt.

Într-o bună zi, marele Balzac, după ce a lucrat, ca de obicei, titanice, se duse la marelui și renumitul restaurant parizian *Véry*, de pe vremea aceia și-si comandă pentru el singur un dineu. Biografia lui au transmis acea comandă de mâncare, care se compunea cam din următoarele:

Mezelicuri
Opt duzini de stridii de Ostenda
Douăsprezece cotlete de vițel
Un puș de rață cu morozii
O pereche de prepeliți friptură
Un pește normand
Entremets
Fructe
Cafe și lichioruri

„Acesta a fost un banchet de nunță, scrie Louis Nicolordat și totuși totul a fost mistuit fără milă”.

Autorul *Comediei omenesti* care mânca un enorm peșene galben ca mezilic, își prepara, singur oarecare feluri de mâncare în felul său, mânca cu o sensualitate vorace de om gras și poate figura ca tipul scriitorului gras și amator de bună mâncare.

Un scriitor trebuie să mănânce mult, sau trebuie, din contră, să se rezerve să se menajeze? Henri Lavedan, într-un dialog foarte spiritual, vorbește despre un romancier modern care savorează destul de delicat, la dejun, un ou fiert și puțin pește, foaia peștelui fiind necesar mării cerebrale!

Pe de altă parte, Teophil Gautier, susținea că scriitorii trebuie să mănânce mult.

Gautier se trezea în fiecare dimineață, spunea el, cu o poftă nebună de cărnuri roșii, care poftă și-o satisfăcea cu un dejun copios.

Și în adevăr, ne găsim în fața două opere colosale care domină întreg secolul literar al 19-lea: a lui Victor Hugo, și a lui Balzac, doi mănăcioși.

Balzac, sculat la 11 ore dimineața, dejuna, scria scrisori, își pregătea lucrul; la orele patru din zi, un dineu enorm și, imediat, două ceasuri de somn. Apoi, servitorul său îl trezea brusc dându-i o ceașcă de cafea. Atunci, începea munca îngrozitoare (căci nici odată Balzac n-a avut inspirația ușoară), încălzită de copiosul dineu și udată la fiecare moment de cești cu cafea concentrată, preparată câte odată cu apă rece ca să-i conserve în treaga putere.

Și lucra cinci, șase, șapte, opt ore, toată noaptea. Când se făcea ziua mare, ca o locomotivă care nu mai are combustibil scriitorul se oprea ca să reîncape după câteva ore după aceea, aproape fără odihnă și vegetic sub presiunea mâncării abondante și a cafelei concentrate. Aceasta dură cincisprezece ani; după care, bogat, celebru, moare ca un atlet, cu sfortarea uriașă îndeplinită, însă cu crierul plin de idei, în mijlocul unei case în dezordine, plină cu hârtii vândute cu chilogramul negustorilor din vecinătate, la cari s-a regăsit un întreg roman.

Victor Hugo a avut două perioade în viața sa. În lupta romantică, a fost slab și osos. La începutul carierei sale literare trăia cu un franc pe zi, un buget destul de sever, chiar pe atunci, pentru acel tânăr mănăcios.

La 80 de ani, spune *Edmond de Goncourt* în faimosul său „*Journal*”, Hugo avea fălci atât de solide, un stomach atât de robust în cât mânca o portocală în

treagă îmbibată cu zahăr, dintr-odată, cu coajă cu tot. Puterea digestivă îi era incomparabilă: mânca un cotlet cu os cu tot pe care îl sfărma cu dinții lui de fier. Mânca mult, însă cu oarecare nepăsare, fără a ține seamă de amestecurile cele mai eterogene.

Deșeri, la sfârșitul mesei, ca să-și distreze nepoții porunca să i se aducă resturile de la masă.

Alexandru Dumas tatăl, a fost un mare povestitor, un mare mănăcios și un mare bucătar! Falca lui largă, gura lui lipicioasă, mâinele lui larg deschise și palpitate, dădeau aspectul unui geniu bine hrănit. Hugo făcea o saladă... romantică ca să distreze încomia nepoților săi. Balzac își prepara singur diabolică lui cafea neagră. *Alexandru Dumas*, își prepara dineul cu mâinele sale, cari erau rotunde, însă viguroase, el întorcea frigarea, prepara sosurile, și nu-și oprește știința lui culinară la macaroanele preparate italienește, în care era un maestru neimitat. Printre atâtea volume, n'a uitat să scrie un volum de bucătărie.

Salada japoneză a lui *Alexandru Dumas* fiul rămâne un model de rețete culinare ale scriitorilor până la prăjiturile cu migdale ale lui *Edmond Rostand*. Autorul celebrului *Cyrano de Bergerac*, care a fost puțin mănăcios și-i plăceau deserturile, a immortalizat prăjitura lui favorită cu celebre versuri pușe în gura cofetarului *Rague-neau*.

Lamartine, slab și delicat, n'avea preferință decât pentru înghetată:

Stendhal, gras, prefera macaroanele;

Théophile Gautier, prepara un risotto, ca pe unul din minunatele sale *Emauz*. era un rafinat amator de dulciuri.

Cei doi celebri normanzi, *Flaubert* și *Bouilhet*, sunt scriitori grași; ca și strămoșii lor din secolul al 17-lea, mâncau și beau mult.

Daudet a fost un nervos slab, un mâncător pasionat de măslinile și de piper dulce, de mâncăruri astringente și un băutor de vinuri ușoare de Rhon cu gustul de silex.

Emile Zola a avut și el, două perioade.

La început corpulent până la o-besitate, scrie *L'Assommoir*, *Nana*, *la Bête humaine* apoi slab și mai slab din ce în ce mai mult, scrie *Lourdes*, *Paris*, *Fécondité*, ultimile sale opere în care se accentuează tendințele de moralist. Tinerete săracă; el a trăit timp de opt zile, cu apă și cu o pâine numai muiată în udelemnul unui butoiag care a fost trimis din Aix.

Atunci a scris el, la un ziar parizian, un foileton, plătit cu 70 centime pe zi, primul său roman: „*Les Misteres de Marseille*“ în cari se întrezărea urtasul său geniu ce s'a desăvârșit atât de magistral, în ciclul operelor sale neperitoare!

Devenise slab din cauza regimului „sec“ ce ducea, adică aplicându-și toată voința, care era puternică, să nu bea nimic alta, decât, după gustarea de dimineață și după dejun, un pahar mic de vin roș.

Mai târziu a devenit mâncăcios și-i plăcea mai cu seamă peștele.

*Brunetièr*e și *Taine*, au fost și ei slabi. *Renan*, optimist și sceptic totdeauna a fost gras, foarte gras chiar.

Nu-i displăceau dineurile fine și suculente în oraș.

Se citează despre dânsul aceste cuvinte la un supeu de lume mare, când gazda vroind ca la ea, fiecare să vorbească la rândul său, l'a întrerupt o clipă când el vroia să vorbească; oratorul tăce în cele din urmă, doamna se întoarce spre *Renan* și, grațioasă îi spune: „Acuma, maestre, ai cuvântul.

Oh! Doamnă, a fost numai ca să mai cer mazăre!“

Glatigny a fost cel mai slab dintre poeții parnasieni; mânca rar de tot!

Într-o zi, având un duel, gă-

sește martori cari, din generozitate... îi avansează suma de bani trebuitoare la îndeplinirea corectă a dezagreabilei ceremonii.

Dureros, el exclamă: „Iată opt zile de când caut câțiva franci ca să mă duc să iau masa la țară și n'am descoperit pe nimeni cari să mă împrumute.

Acum însă când e vorba să fiu omorât, toate pungile se deschid...“

Rabelais, fiu de băngiu, a fost mâncăcios ilustru. La Castelul din Glatigny, la frații *Beday*, se servește la masă un pește magnific. *Rabelais* își aruncă asupra acestui delicat pește priviri lacome.

Cum să-și rezerve cea mai bună parte?

Are o scânteiere de geniu: „*Durac cationis*“ (greu de digerat) exclamă el cu un aer savant.

Frumosul și suculentul pește e trimis din nou în bucătărie unde, puțin după aceea, *Rabelais*, îl mănâncă el singur.

Născut în mijlocul ustensilelor de bucătărie, *Rabelais*, toată viața, nu uită nici să bea mult, nici să mănânce bine; chiar dacă n'avea parale, își procură masă suculentă.

La Lyon, după o masă excelentă, neavând nici o centimă ca să plătească, se preface a fi un conspirator, joacă o farsă care înspăimântă pe hotelier. Acesta intervine să fie arestat și condus la Paris, cu mari cheltuieli, ca pe un om prețios revoluționar. E dus în fața regelui însuși care a răs din toată inima de strabagema întrebuintată, și totul s'a sfârșit printr'un gest mare și frumos.

Regele invită la supeul său pe acest ingenios mâncăcios!

În secolul al 16-lea, poeții Pleiadei sunt slabi și se hrănesc la întâmplare?...

Montaigne e slab ca un țăr, suferind de o boală de rănunchi pe care o agrava prin mâncarea dezordonată de trufe cu udelemn și otet.

Pasnicul corpulent *Saint-Amant* a fost un băutor neîntre-

cut, în timp ce *Scarron* era un slab. În secolul al 17-lea se mânca prost, și în afară de faimoasă operă „*Mauvais diner*“ imortalizată de Boileau nu mai există documente interesante asupra marilor clasici, în privința mâncărei.

În secolul al 18-lea, împreună cu *Voltaire* care se susținea bând zilnic șazece de cești de cafea, în acel secol de gusturi delicate, *Diderot* și *Rousseau* au fost veșnic infometați.

Diderot povesteste că într-o Marti din tinerețea sa, neavând cu ce să mănânce s'a simțit rău, seara, întorcându-se acasă, își datorește viața carității gazdei lui, care i-a oferit puțină pâine veche și vin.

Jean Jacques Rousseau nu bea cafea și susținea mâncărurile simple; a fost un slab. Și totuși era mâncăcios, precum o spune în splendidele sale: *Confessions*.

Îi plăceau cireșile, acele faimoase cireșe pe cari le povesteste așa de frumos și de înduioșător. Îi plăcea mirosul îmbătător a acelor elixiruri pe cari le prepara, cu dna de Warens la Charmettes. Avea mii de pofte pe cari nu și le putea satisface, și dorința nesatisfăcută îl face așa de debil și de uscat.

În sfârșit *Rousseau* avea instincte populare îi plăcea să-și mănânce pâinea afară din oraș, la aer liber, sub stele, și, dacă n'a băut cafea, ca *Voltaire* și *Diderot*, îi plăcea vinul. După un pahar de vin pe care îl soarbe cu încetul și cu fructe, se așează cu Tereza lui iubită la fereastră locuinței sale din strada Pflatrière și visează... fericit ca un zidar și ca un poet!..

Aceasta este. — repede expusă, — revistă marilor scriitori francezi gastronomi.

Din acestea se vede că, contrar părerii ce i se atribuia lui *Joseph Prud'homme* pe la anul 1830, literatura nu e o meserie în care să moare totdeauna de foame!..

Petru T. Gâdei

Mai, 1920.

PRIETENULUI MEU

de AURA IONESCU-DIAMANDY.

Ați mai amintescți prietene ne sfârșitele convorbiri asupra fiilor zofiei vieții? Fericele timpuri! Crezi că era exuberanța tinereții ce se zbatea în creerii noastre de adolescenți? E, prietene, aveam dreptate când făceam teoria fată, gismului de care în totdetuna am fost stăpânit cu toată puterea sufletească. Fiecare simțire, fiecare imagine, fiecare acțiune nu o simțiam în stăpânirea unei puteri de care am convingerea că depin de întreaga pulsație a vieții. Știi ce e viața? E alcătuirea fastă și nefastă a omeniței, zbuiciumul neconținut în care ne aglțăm, freamătul nesfârșit al activității umane, perseverența eului de a reeși din comunul luptei pentru ocuparea individuală a mulțumirei sufletești. E ca o cupă fermecată din care izvorăște ca din lăntăna Juvenței o licoare ce se prelinge în picături minuscule și această licoare o sorbim cu încetul: uneori e amară, inveniată și totuși trebuie sorbită, alte ori e dulce și gustoasă, ne e sete de ea, o dorim din abundență și totuși abea îi simțim deliciul în cea picătură nepereceptibilă.

Asta e viața. Și eu am sorbit aproape cupa vieții mele. Acum prout omul pierdut, distrus, lipsit de iluzii, lipsit de ideal, fără vișuri, fără speranțe, un mort între vii. O bușugă mistuită de flăcări din care a rămas pulberenăușei aproape răcită. M'am rezemat. Răbdarea și activitatea era deviza mea în închegarea vișorului și mulțumirei sufletești. Le-am dat toate pe apele uitării. Nu mai pot nimic, nu mai sunt rapabil de nimic. Viața larg deschisă în tot înșipitul orizontului rămâne vouă. Eu... Dar ce stăruie? Te măhnesc poate prietene. Prișește rândurile astea cu sânge rece și nu îți face inima rea.

Sunt la moșie, — știu dragul meu — unde am petrecut împreună atâtea vacanțe frumoase. În aceeaș odoe unde dormeam lipșește doar patul tău și de atunci a trecut vreme. Timpul nimic năschimbat: acelaș ceardac, acelaș prișeliste ce dă spre curtea plină

de viață. Vietăți și buna conducere pe care o cunoști. Aceleași dealuri, același livezi, aceeași atmosferă proaspătă și parfumată numai că eu nu mai sunt acelaș, lutul meu nu mai e acelaș deși tot eu sunt.

E Aprilie, lună pe care o urăso mai mult de cât orice alt timp al anului. În luna asta am pierdut tot ce am avut mai scump pe lume: mama. S'a sșins în Aprilie. De aceea urăso Aprilie. Și e frumos afară prietene, e călduș pentru cei sănătoși, e soare strălucitor pentru fericiți, e mulțumire pentru cei mulțumii. Afară o viață, primăvara ce și desvoltă farmecul în mersul neîntrerupt al vremei.

În odoe am încă foc. O prietene, de slăbiciune abea pot să mi învârtesc ochii ca să privesc în jurul meu. Capul mi e greu să sprijin în palma umedă și pajidă, frunța mea sârmana se umezește mereu în broboanele de sudoare, înțocmai ca stropurile de rouă ce mijese pe firile de iarbă. Las totul ca să mă netezesc cu batista. Mișcarea asta mă obosește, apoi mă scutură o țuse grozavă în care mă cogestionez, mă zbuicium, horcăi, îmi simt pieptul hărtuș în dureri ca și cum niște lupi flăwânzi me ar întinde din bieșii mei plămâni plămânzi și apoi cu batista la gură ce o mușc în convulsunșea dureroasă rămân așa elipe lungi și grele în care timp pierd șirul ideilor, nu mai judec nimic și nu simt de cât noul pas spre sfârșit. Când trag batista de la gură e căldă, umedă și colorată. Sânge. Ca o roche frumoasă și albă pe care s'a scuturat petele roșii ale unui mac de câmp! Privesc mâinele slabe cu țosutul vinelor albastre: sunt galbene ca cecara, galbene ca chilișarul, galbene ca mâinele mamei mele moarte, a cărei imagine o am în gânduri. Sârmana, ce milă și ce durere ar fi pentru ea hașul meu. Parcă mă văd micuș, plăpând, drăguș, capricioș, ambișios și albitat. Apoi dintr'o dată: șingur, șfios în șingurătatea mea, dorind limera mulțumirei pe care n'am

mai întâlnit o nicl odată. „Ai răidare micule îmi spune tatăl meu. — câtva timp după pierderea mamei — să cauți să fi cuminte că, în eurând, veș aveș altă mănișică care te va iubi mult. În creerii meu do șapte ani încolș bucuria așteptarei. O aștă mamă! Ce fericele la gândul că voi aveș pe alt cineva mai drag decât madama cea care mă muștra meșeu. Câte vișuri în așteptarea mamei. Mamă dulce, mamă scumpă, cât de nepreșuită ești!

Și a venit mama cea nouă! M'am sărutat, apoi m'a dat jos de pe brașele ei spunându mi să fiu cuminte. Dorșie de ea lam cuprins genunchiș cu brașioarele mele, m'am așezat capul pe genunchiș ei plini de carne și săpătate și ea se jucă în buclele părului meu cu degetele pe care șșențelau înle ce le văzușam și în degetele celeșșellie, apoi m'a dus la bufet, m'a dat bomboane și m'a trimiș la joacă. Așa am cunoscut pe mama. Eram fericiș — și mai cu șșeamă o înbeam pentru că nicl odată nu mă muștra. Madama înșă dovenise din ce în ce mai șșeveră. Înștinotiv șșimțeam că n'o mai șșufer, căutam toate mijloacele șșo ocolșșe și cum puteam: țășt afară, când prișdea ea de veste, de fuga după mine gesticulând și amonșșțându mă. Mă făceam mișșitel, mă lășșam readus aproape pe șșus de mână ce mă tira zgăltăindu mă și înșșțeam fără murmur certă, iar în odăișă mea undă mă înșșhidea ce pedeapsă, îmi venea în mișșe mama care nu meș era.

Toate ar fi mers cum ar fi mers dar când nu mai m'a prișșinit la „mășșa cea mare" la un șșoc cu tata și cu mama aceasta m'a măhnit mult: în plășș, am rugat o frumos pe mama să mă primeșșcă la masa lor, zadarnic înșșă. „Copliș nu trebe să fie șșo oamendi mar" m'a rășșpuns ea. Atunș am încercat la tatăl meu, dar acelaș rezultat.

„Nu șșupăra pe mama". Și n'am șșărușit. Cu încetul m'am ohișșuit. Când venea mușșfir șș iar îmi rșșaminteam de mama care nu

ma' era., cum mă îmbrăca frumos, cum mă aducea în salon ținându-mă pe genunchii ei., cum îmi săruta creștetul capului reze-mându-și obrazul de căpsorul meu și rugându-mă frumos să scriu poezii. Alintat, clătinau pe căbruseje ce nu atingeau parchetul și nu vream. Mă alintam singur. Acum așa fi spus tot ce mă învățase dacă m'ar mai fi primit în salonul cel frumos. Dar mama spusese că: „copiii nu trebuie să fie cu oameni mari” și stătu închiș până ce pleca lumea. Adesea după ce madama mă culca, rămâneam în păcut ascultând murmurul vociilor, surdina muzicii și în dorința de a fi și eu acolo.. adormeam.

Odată am auzit pe mama spunând unor cunoștințe că, are să mă dea la pensie. Dumnezeu! Aveam așa teamă de depărtarea din casă. Nu știam cum să mă port de bine, să fiu liniștit și cu minte ca să nu mă trimeată. Și tot m'au dus.

Doisprezece ani am avut tot timpul să mă obișnuiesc cu depărtarea de casă de la care păstram ca o iluzie scumpă amintirea mamei pierdute. Ce mi-e de folos că nu mi lipsea nimic când eram lipsit de cineva căruia să-i mărturisesc apăsarea mea sufletească, golul singurătății mele, tristețea vieții mele.. până în sfârșit mi-ai eșit tu în cale prietene. Te mă plângeam, tu cunoșteai tainele sufletului meu. Doamne! Devenisem mare, trecuse copilăria, îmi dau seama de toate. Și dacă tată meu era orbit în drăgoștea nețărnică pentru cochetă ce o luase de țovarășe, eu aveam în schimb ochiul isteț, pănditor, prevăzător să ghicească tainele și să surprind neadevărurile. Îți reamintește disperarea mea morală când m-am convins de lașitatea cu care mama mea vitregă mănjise numele cinstitului meu părinte? Atunci ieșisem din instituție. Acasă fui primit ca ori ce străin de prios. Mă forțam să par mulțumit și senin să nu mă băhănesc pe tată. O! sărmanul meu suflet revoltat în tot ce aș putea mai sfârși. Cu ce revoltă

am arătat ușa netrebnicului ce ne dezonorase și cu ce demnitate am strigat disprețul meu mamei care ingenuchiată cerșea eriarie. Mă cuprind sudorile când îmi amintesc cum am așezat în biroul tatălui meu unde l-am găsit lucrând cu răvnă încălzit în soarele, cu fruntea acoperită de brobeane calde.

— Femecea dumitale.

— Nu-ți dau voie să vorbești așa de soția mea îmi tăia vorba ridicându-se și privind-mă amețit. Și îngrozit de prăpastia ce o vedeam deschisă înaintea ochilor, când poate nu m'ar fi crezut, sau chiar convins de nenorocirea lui oare pentru el n'ar fi început, sărmanul om, calvarul nenorocitei bătrâneți? M'am străduit să tac și am izbutit — tăforat de ecoul gândurilor mele.

— Femecea dumitale, mama mea e o demnă matroasă. Ți-a purtat mult noroc. Iar ei, bietul bătrân, atins în cea mai rezonantă coardă a amorului propriu, m'a bătut pe umăr și cum sta rezemat de birou a deschis un sertar din care mi-a dat hârtiile și banii pentru înlesnirea plecării mele în străinătate. Ne-am îmbrățișat ca doi buni prieteni și am eșit de la el cu capul plecat și doborât de povara rușinei ce trebuia să-l ascund.

Ne-am despărțit prietene. Tu ai rămas în țară, eu am plecat la Paris. M'am înscris la medicină. Aveam impulsia să urmez această carieră tot pentru binele omenirii. A., dacă așa fi putut să vindec putrigaiul, minciuna și murdăria păcatejor omeniești. O! dacă așa fi avut o putere să gestionez gestul inclinării spre bine, frumos, înălțător. Nu sunt perfecțiunea, desigur mulți mă găsesc prost, sau lipsit de complotare justă a erudițiunei pe care prețind să o am înăscută în sufletul meu cinstit. Sunt un nenorocit plăsmuit dintr'un aluat diferit de al acelor ce băibăc în preajmă-mi.

În sfârșit doctoratele le dăm pe rând cu succes; eram mulțumit, totuși mâhnirea mea era singu-

rătatea fatală care m'a urmărit; proa simțeam golul pustiuului și — atunci pentru prima oară m'am gândit să mi aduc lângă mine un suflet delicia de femeie, cu care să mi împărtășesc viața și al ei fie tot ce am eu; nume, bogăție. Ideal.. intrupat în himeră. O banui cu năzuința credulă în neexistența ei; te înăbuși cu funul iluzorju desfățându-te; speranțe deșarte.. ascultând molcom și neputincios realul prozaic, ca un imu zgomotos. E fatalitatea care te poartă în toate ondulările capricioaselor preînțâmpinări nefaste.. spre care năzuie. E fatalitatea ce te mână mișcându-te ca pe un aluat proaspăt din care redă ceea ce de mult era sortit vieții tale, destinului tău. Ascultă prietene: am ales o femeie umilă de mizeria neajunsurilor, una dintre acelea care simțise greu și trebuința unui scut apărător. L-am dat ce mi-a cerut. Sa îmi mai spun cum m'a răsplătit? Mi-e rușine de mine. N'am prelungit agonia amoroasă. A plecat sărutându-mă. Am respirat ușurat. Mi-ora sufletul gârbov de suferințe.. boala mamei creditoră în sânge și carne mă cuprindea cu încetul. Știam că nu există vre un leac vindecător. Am lăsat răvna și dorul de învățătură, de muncă, de activitate, altora, iar eu m'am retras spre liniște singura putere care îmi prelungeste zilele mele numărâte aci, la țară, unde singur, lipsit de desmierdarea unui suflet iubitor, mă zbat între viață și moarte. Iată-mă înajinea biroului scriindu-ți cu sufletul gol de mărturisirea deșartă: mele vieți fatale.

Afară pășărelele cirpesc printre ramuri. Câte o rândunică fix zbor lin cu arpișoarele întinse dă tătecole atunzând parcă muceha balconului de la ușe. Afară e viața prietene, e viața pe care o ias, las totul și pier neputincios. De s'ar sfârși chinul mai curând! Iar tu șese. Aceeaa zbucoimare, aceeaa horecăt, aceeaa mistuire spre cerca eternă.

Cu bine, prietene. Cu bine!

Aura Ionescu-Diamandy

LA ADMINISTRAȚIA ZIARULUI

„UNIVERSUL“

SE GASEȘTE DE VANZARE

URMATOARELE VOLUME :

Memoriile regelui Carol 17 volume, colecția completă	„	10.—
Carol I Regele României	„	2.—
Memoriile Principesei Luiza a Saxoniei	„	1.50
Pătanile minunate ale lui Petre Schiemil	„	1.—
Conversațiuni moderne în 6 limbi	„	3.50
Călătoria în India 2 volume	„	3.—
Dragoste din alte timpuri 2 vol.	„	2.—
Tragedie cerească	„	1.50
Două nuvele de Carmen Sylva	„	1.50
Aventurile unui Călugăr	„	1.—

Pentru provincie poște cu bani